Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

अरुणित (von अरुण) adj. *geröthet:* स्तनाङ्गरागारुणिताच्च कन्दुकात् Kumâras. 5, 11.

अरुणोद (अ° + उद) N. eines Sees VP. 169. Troyer zu Râga-Tar. 3, 448.

अरुणोपल (अ° + उपल) m. *Rubin* H. 1064.

अरुतहनु (3. अ - रुत + हनु) adj. *dessen Backe nicht zerschlagen ist* ṚV. 10, 105, 7.

अरुंतुद (अरुम्, acc. von अरु = अरुस्, + तुद) P. 3, 2, 35. 6, 3, 67. Vop. 26, 55. adj. *Wunden schlagend, Schmerz bereitend* (auch übertr.) AK. 3, 2, 33. H. 501. Ragh. 1, 71. Prab. 31, 16. 93, 2. नारुंतुदः स्यादार्तो ऽपि न परद्रोहकर्मधीः M. 2, 161.

अरुन्धती (3. अ° + रु° von रुध्) f. 1) *eine heilkräftige Schlingpflanze* AV. 4, 12, 1. 5, 5, 5. 9. 6, 59, 1. 2. 8, 7, 6. 19, 38, 1. — 2) N. pr. die Gattin Vasishṭha's H. 849. Zusatz zu dem Hochzeitsliede ṚV. 10, 85. तथैवारुन्धती याता पतिशुश्रूषया दिवम् R. 3, 3, 10. 1, 10, 37. 5, 31, 6. Ragh. 1, 56. Kumâras. 6, 11. 32. आरुन्धतीक adj. *4. Gemahlin* Dharma's Hariv. 145. 12449. 12481. VP. 119. — 3) ein Gestirn, als Gattin der sieben Ṛshi (des Gestirns) gedacht Taitt. Âr. 3, 9, 2 in Ind. St. 1, 89. ध्रुवमरुन्धतीं सप्त ऋषीनिति दृष्ट्वा Âçv. Gṛhj. 1, 7. दीपनिर्वाणगन्धं च सुहृद्वाक्यमरुन्धतीम्। न जिघ्रन्ति मुमूर्षूर्या न शृणोति न पश्यति ॥ R. 3, 59, 16. दीप° न जिघ्रन्ति न शृण्वन्ति न पश्यन्ति गतायुषः ॥ Hit. I, 69; vgl. Suçr. 1, 114, 4. Nach dem ÇKDr. befindet sich der Stern im Siebengestirn selbst, in der Nähe von Vasishṭha.

अरुन्धतीजानि (अ° + जा°) m. ein Bein. Vasishṭha's H. 849.

अरुन्धतीनाथ (अ° + ना°) m. dass. Trik. 2, 7, 20.

अरुपित s. आरुपित.

अरुमुख s. d. folg. Wort.

अरुर्मघ m. eine Bezeichnung *habsüchtiger Dämonen*, wie der Paṇi's, welche Indra erschlägt, Ait. Br. 7, 28. Der erste Bestandtheil des Wortes ist wohl = अरुरु, vgl. पुनर्मघ. अरुमुख Kaush. Up. 3 in Ind. St. 1, 409. 411 ist eine Entstellung dieses अरुर्मघ.

अरुशहन् (अरुश [wohl = अरुष] + हन्) adj. *die Röthliche*, d. i. *die Sturmwolke* (vgl. अरुष 2, c.) *treffend:* सत्रा खिदोमरुशहा वृषस्व ṚV. 10, 116, 4.

अरुष् (3. अ + रुष्) adj. *nicht im Zorn, guter Laune:* अरुषि नृपे स्तुतिवचनम् Pankat. I, 80.

अरुष 1) adj. f. अरुषी *röthlich*, die Farbe Agni's und seiner Rosse; er selbst erscheint als *rothes* Ross ṚV. 3, 1, 4. 7, 5. 31, 3. 4, 6, 9. 5, 1, 5. 12, 2. 6. 6, 48, 6. 49, 2. von Pferden, Kühen, Gespannen der Götter, besonders der Morgenröthe, der Açvin, des Bṛhaspati 1, 118, 5. 92, 1. 20. 4, 15, 6. 43, 6. 7, 75, 6. 97, 6. Soma 9, 8, 6. 25, 4. 61, 21. 82, 1. 111, 1. VS. 13, 43. Blitzflammen: अतः कृष्णाँ अरुषैर्धामभिर्गात् ṚV. 3, 31, 21. die Sonne als *röthlicher* Vogel 5, 47, 3. — 2) m. a) *die rothen Hengste* Agni's, *die Flammen* Naigh. 1, 14. रिहत्स्यूधो अरुषासो अस्य ṚV. 1, 146, 2. 94, 10. 2, 10, 2. 7, 16, 2. Indra's Pferde AV. 3, 3, 2. — b) *die Sonne, der Tag:* दिवा नक्तं कृष्णीररुषाय पन्थाम् ṚV. 7, 71, 1. अरुषस्य दुहितरा विरूपे स्तृभिरन्या पिपिशे सूरो अन्या 6, 49, 3. Vgl. अरुष. — c) *die röthliche Sturmwolke:* उतारुषस्य वि ष्यन्ति धाराः ṚV. 1, 85, 5. वि रोचतामरुषो भानुना शुचिः 10, 43, 9 (vgl. 1, 114, 5: दिवो वराहमरुषं कपर्दिनम्). — 3) f. °षी. a) *die Morgenröthe* Naigh. 1, 8. ṚV. 1, 30, 21. 71, 1. 3, 55, 11. 10, 8, 3. — b) *eine rothe Stute* (auch vom *Gespann des* Agni, *der* Ushas) ṚV. 8, 57, 18. 1, 14, 12. Vâlakh. 6, 3. Daher *die Flammen* ṚV. 1, 72, 10. 9, 111, 2. — c) N. pr. Gattin Bhṛgu's und Mutter Aurva's LIA. I, 714, N. 4. — Nach Naigh. 3, 7 das n. ein रूपनामन्. — Vgl. अरुणा.

अरुषति und अरुष्यति Naigh. 2, 14 *gehen;* ohne Zweifel ein künstlich gebildetes Verbum zur Erklärung von अरुष *Ross;* vgl. z. B. Sâj. zu ṚV. 1, 14, 12.

अरुषस्तूप (अ° + स्तूप) adj. *Flammenbündel, -büschel habend:* Agni ṚV. 3, 29, 3.

अरुष्क (von अरुस्) m. N. eines Baumes, *Semecarpus Anacardium*, Çabdar. im ÇKDr. — Vgl. अरुष्कर.

अरुष्कर (अरुस् + कर) P. 3, 2, 21. 1) adj. *wund machend* AK. 3, 4, 191. H. an. 4, 233. (अरुस्कर) Med. r. 242. Suçr. 1, 64, 8. Vgl. आरुष्कर. — 2) m. *Semecarpus Anacardium* (vgl. अरुष्क) AK. 2, 4, 2, 23. Med. Çabdar. im ÇKDr. — 3) n. *die Nuss dieses Baumes* H. an. 4, 233.

अरुस् (von अर् 6.) Uṇ. 2, 113. 1) adj. *wund* Çat. Br. 3, 1, 2, 7. अरुष्कृत *verwundet:* क्रूरीकृतेव हि भवत्यरुष्कृता 13, 3, 2, 6. Vgl. अनरुस्, wo ते एवैतदनरुष्कोति यदन्त्यावानक्ति zu lesen ist. — 2) n. *Wunde* AK. 2, 6, 2, 5. H. 465. यद्दण्डेन यदिष्वा यद्वारुर्हरसा कृतम् AV. 5, 5, 4. Çat. Br. 3, 1, 2, 10. दक्षिणारुस् *an der rechten Seite verwundet* AK. 2, 10, 24. — 3) indecl. *Gelenk* Uṇâdik. im ÇKDr. — Vgl. अरु.

अरुःस्राण (अ° + स्राण = स्नाण) n. *ein best. Wundmittel:* अरुस्स्राणमिदं महत्पृथिव्या अध्युद्भृतम् AV. 2, 3, 3. 5.

अरुह्ला (3. अ + रु°) f. N. einer Pflanze (भूधात्री, vulg. भूमिआमला) Râgan. im ÇKDr.

अरूकर (अरुस् + कर) *verwunden* Vop. 7, 84.

अरूक्ष (3. अ + रूक्ष) adj. *weich;* davon nom. abstr. °क्षता *Weichheit:* दर्भैः प्रच्छादयत्यरूक्षतायै Çat. Br. 13, 8, 2, 13.

अरूक्षित (3. अ° + रू°) adj. *weich, geschmeidig:* अरूक्षितं दृश आ रूपे अन्नम् ṚV. 4, 11, 1.

अरूदृण (3. अ + रू°) adj. *weich, zart:* वासः AV. 8, 2, 16.

अरूप (3. अ + रूप) adj. f. आ. 1) *gestaltlos* Çvetâçv. Up. 3, 10. — 2) *missgestaltet:* इमामरूपामसतीम् R. 3, 23, 43.

अरूपिन् (3. अ + रू°) adj. *gestaltlos* R. 1, 23, 15.

अरूष m. 1) *Sonne* Uṇ. 4, 74. Vgl. अरुष 2, b. — 2) *eine Art Schlange* Uṇâdik. im ÇKDr.

अरे interj. *der Anrede* H. 1537. VS. 23, 55. 56. Çat. Br. 2, 4, 4, 4. 14, 5, 4, 1. 4 (= Bṛh. Âr. Up. 2, 4, 1. 4). 7, 2, 2 (= Bṛh. Âr. Up. 4, 5, 2). अङ्गारे Khând. Up. 4, 1, 5. Hit. 22, 14. Çântiç. 3, 16. Prab. 24, 8. Nach Med. avj. 65: प्राकृत्यसूयोः (lies mit ÇKDr. अपाकृ°). — Vgl. रे, अररे und अरेरे.

अरेणु (3. अ + रे°) 1) adj. *nicht staubig, unbestaubt* (d. i. *den irdischen Boden nicht berührend*), von den Pfaden in den Lüften ṚV. 1, 35, 11. 163, 6. vom Gespann der Götter u. dgl.: अरेणवो हिरण्ययास एषाम् (मरुताम्) ṚV. 6, 66, 2. अरेणवस्तुजा आ सद्मन्धेनवः 1, 151, 5. अरेणुभिर्योजनेभिः 6, 62, 6. von den Marut 1, 168, 4. von denselben oder andern göttlichen Wesen: त्यं चिदश्वं न वाजिनमरेणवो यमत्नत 10, 142, 3.

Institute of Indology & Tamil Studies, Cologne University, Germany 9.2.2007